

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼԲ ԱՐԵԳԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ»

Ղուկաս, Ա. 36—56:

Հայաստանեայց Եկեղեցին Վերափոխման տօնը կը կատարէ ուրիշ օր և անկէ ետքն ալ Աստուածածնի ծնողաց՝ Յովակիմի և Աննայի յիշատակութիւնը կ'ընէ:

Երբ կարգանք Ղուկասու Ա. 39—55ը, կը տեսնենք թէ երբ Ս. Կոյսը Գաբրիէլ Հրեշտակապետէն լսեց մեծ Աւետիսը՝ այլ-այլեցաւ. ուզեց հասկնալ թէ ի՞նչպէս կարելի էր որ պիտի կրնար ըլլալ հրեշտակին ըսածը: Ուզեց հասկնալ ոչ թէ թերահաւատելով՝ այլ խոնարհաբար իմանալու նըպատակաւ միայն: Եւ Հրեշտակն ըսաւ. «Հօգին սուրբ եկեացէ ի քեզ, և զօրութիւն բարձրելոյն հօգանի լիցի ի վերայ քո քանդի որ ծնանելոցն է ի քէն՝ սուրբ է, և Որդի Աստուծոյ կոչեցցի»:

Եւ Մարիամ հաւատաց անմիջապէս՝ թէ «Տիրոջ կողմէ իրեն ըստածները պիտի կատարուին»: Վասն զի Մարիամ լաւ սորված էր ինչ որ ըսուած էր իրեն Իսրայէլի Աստուծոյն վրայ:

Յուշուած էր Մարիամ և սիրտը լեցուած սուրբ խռովքով մը. Աստուած հաճած էր իր մէջ բնակելու. «Տաճար Աստուծոյ» եղած էր: Կոյս մը երբ յղանար՝ որ՞ու կրնար երթալ իր սիրտը բանալու եթէ ոչ իր մօրը: Բայց կրնանք ենթադրել թէ Ս. Կոյսին մայրը վախճանած էր արդէն: Ու Մարիամ շտապեց մօտն այն կնոջ՝ զոր Հրեշտակապետը մատնանշած էր իրեն:

Երկու խոնարհ՝ բայց մեծ կիներ գէմ զիմաց եկած էին — Մարիամ և Եղիստրեթ: Այս վերջինը կը խոստովանէր սակայն առաջինին առաւել մեծութիւնը, «կիներու մէջ օրհնեալ ըլլալը» և «իբ Տիրոջ Մայրն» ըլլալը. անոր համար անշուշտ՝ որ Մարիամ արժանացած էր երանութեան՝ իր հաւատքով: — «Երանի՛ որ հաւատայցէ եթէ եղիցի կատարումն ասացելոցն նմա ի Տեառնէ:»

Մարիամ մեծ և սուրբ հաւատքի մը արդիւնքին կը տիրանար:

Ս. Կոյսը՝ փառքը տալով փառքի աղբիւրին, իր հայրերուն մեծ Աստուծոյն, իրմէ շատ առաջ Իսրայէլի մէջ յառաջ եկած ուրիշ մեծ կնկան մը՝ Ս. Աննայի «Հաստատեցի» օրհնութեան երգին յար և նման, բայց աւելի զօրաւոր ու իմաստալից «Մեծացուցէ . . .» օրհնութիւնը երգեց: Այդ երգը քրիստոնեայ բոլոր եկեղեցիներ մինչև այսօր ամէն օր կը կրկնեն շարականներու շարքին՝ ամենայն իրաւամբ: Ով որ այս երգը կը կարգայ, կը տեսնէ որ Հին Կտակարանի ոգին կը ցուայ հոն. մարգարէութեանց և օրէնքին հոգեւոր նշանակութիւնը խորապէս նկատաւորուած է անոր մէջ:

Մարիամ կ'երգէ զալիք թագաւորութիւն մը, որ տարբեր ըլլալով ժամանակին հրէական ըմբռնումէն՝ բարոյական յեղափոխութիւն մըն է, որ ներկայ մեծութեանց չափն ու կշիռը պիտի փոխէ: Այդ թագաւորութեան մէջ աշխարհիկ մեծութեանց և ամբարտաւանութեան տեղ խոնարհութիւն, ազնուութիւն և սէր պիտի տիրէ:

Նպատակս չէ հոս «Մեծացուցէ» երգը վերլուծել: Միայն սա յիշել կ'արժէ որ «Մեծացուցէ» երգը, որ անշուշտ ուղղակի Մարիամէն լսուած և գրի առնուած է, ցոյց կուտայ Մարիամի մտքին ու հօգիին բարձրութիւնը միանգամայն՝ Ս. Գրքէն առնուած սնունդի հետեւանքով:

Ս. Կոյսին կեանքը հարուստ է շատ պատգամներով և դասերով: Նկատի առնենք երկու կէտեր միայն:

Առաջինը սա է: Ան կը հաւատար թէ Տիրոջ կողմէն իրեն ըստածները պիտի կատարուին: Կարեւոր ճշմարտութիւն մը կայ հոս, զոր անտես կ'ընենք մենք յաճախ:

Շատ մարդիկ՝ եթէ անդրադառնան իրենց կեանքին, պիտի տեսնեն որ քանի՛ քանի՛ անգամներ մեծ շնորհ մը կորսնցուցած են՝ լոկ անոր համար որ յաճախ խորհած են Աստուծոյ մօտենալ, բայց երկչոտ և թերահաւատ դառնուած են: Մարդկային միտքով չափած ու կշռած՝ և իրենց խնդիրքին կատարումը անկարելի նկատած են:

Այդ մարդիկ, առհասարակ, ուղղափառ հաւատք ունին Գրիստոսի վրայ: Այս հաւատքը այնպիսիներու խառնուածքին մէջ անգիտակից հաւատացեալներէն տարբեր

բան մըն է. անոնց հոգիին խորքէն ձայն մը կուգայ, որ կ'ըսէ թէ պէտք է որ փոխուին իրենք, և կ'աղօթեն նոյն խալ՝ այդ պակասը լրացնելու համար: Բայց երբ Տէրը մօտենայ անոնց և հրեշտակի ձայն մը լսեն՝ կը վարանին, կը վախճան: Վաճառի մի որ ոչ ընկալցի զորքայութիւն Աստուծոյ իբրեւ զմանուկ, ոչ մտցէ ի նառ: Ով որ ինծի հետ ըլլալ կ'ուզէ պէտք է որ խաչը առնէ և իմ հետէս գայ: Կ'ուզեն ըլլալ Քրիստոսի հետ, կը սիրեն այն կեանքը. բայց կը փախչին՝ կարծելով թէ անկարելի է զայն ապրիլ այս աշխարհի վրայ: Զեն կրնար ըմբռնել թէ Տէրը կարող է երկիրը երկինք չինել. չեն կրնար հասկնալ թէ Տիրոջը հետ ըլլալ և այս աշխարհի ընկերական կեանքի մէջ գտնուող իրական գեղեցկութիւնները և ճոխութիւնները վաշխել կարելի է: Անոնք չեն ըմբռնել թէ բարոյական բարձր մթնոլորտ մը կայ, ուր կեանքը աւելի անուշ է և քաղցր: Խոնարհ կեանքի, սիրոյ կեանքի, զոհողութեան կեանքի վաշխելութիւնը և քաղցրութիւնը անձանօթ կը մնան անոնց:

Մարիամին շնորհ մը եղաւ. բայց այն շնորհը զոհողութիւն կը պահանջէր. կոյսմնալ և սուրբ կեանքը ապրիլ: Մարիամ ընդունեց զայն, որովհետեւ բացարձակ վստահութիւն ունէր իր Աստուծոյն վրայ, որ կարող էր անկարելին կարելի ընել, երկիրը երկինք ընել, զինք լուսոյ բնակարան ընել: Ահա՛ Մարիամին մեծութիւնը:

Ո՛վ հաւատացեալներ. մեզմէ շատերուն պէտքը այս բացարձակ վստահութիւնն է, որպէսզի կարող ըլլանք նորոգուած կեանքի մը տիրանալ:

Անգամ մը Յիսուս կը խօսէր հոծ բազմութեան մը առջև և կին մը երանի կարգաց Անոր մօրը, որ զիւնցուցած էր զԱյն և իր մէջ կրած: Յիսուս ըսաւ այդ պահուն. «Առաւել երանի է անոր որ կը հաւատայ ինձ»: Ըսել կ'ուզէր. անոր՝ ուրուն երանի կուտաք՝ կատարեալ հաւատքըն էր որ ընդունակ ըրաւ զիս իր մէջ ընդունելու: Եթէ որեւէ մէկը նոյն հաւատքը ունենայ, ես այժմ և յաւիտեանս կը բնակիմ անոր մէջ, և այնպիսին ու ես մէկ կ'ըլլանք, ինչպէս որ ես ու Հայրս մի ենք: Եւ երանի է իմ մէջ բնակողին, որ Աստուծոյ մէջ կը բնակի, և Աստուած՝ անոր մէջ:

Նկատի առնուելիք երկրորդ կէտն ալ սա՛ է:

Որչափ հաճելի և քաղցր է բարեկամներու, որոնք միեւնոյն տեսականը ունին կեանքի մասին, իրարու քով գալով՝ իրարու սիրտ բանալը: Երբ երկու սիրող սիրտեր միեւնոյն գետնի վրայ կենան և միեւնոյն ճշմարտութեան վրայ խօսին, կը քաջալերուին: Կ'ոգևորուին, կը բարձրանան և կը կարծեն՝ թէ այդ պահուն տարբեր միջավայրի մը մէջ փոխադրուած են և իրենց գաղափարականը կ'ապրին պահ մը: Հաճելի է կեանքի այս պահը:

Այսպիսի պահ մըն էր զոր տպրեցան Մարիամ և Նիխարէթ երեք ամիս շարունակ: Այս կեանքի քաղցրութեան փոքրիկ մէկ պատկերն է որ կը տեսնենք Մարիամի այցելութեան առթիւ Նիխարէթի հետ ունեցած հանդիպումին մէջ:

Նայեցէք, ի՞նչ հրաշալի հրճուանքով մը կ'ընդունին երկու ազգականներ զիրար: Ուշ գրէք անոնց խօսակցութեան որ հոգեւոր օծութիւնով լեցուն է: Անոնք նախ իրենց վրայ թափուած աստուածային շնորհին համար զոհաբանութիւն կը կարդան. իրենց ազգային կեանքի վերլուծումը կ'ընեն. Աստուծոյ նախախնամական տնօրէնութեան կատարուիլը՝ փրկելութիւնը շատ մօտ կը տեսնեն. ամբարտաւանութեան և բռնակալութեան կործանումը նախատեսելով և արդարութեան թաղաւորութիւնը հասած նկատելով կ'ուրախանան և կը հրճուին: Եւ այն զիտակցութիւնը ունին թէ անոնցմէ մին՝ այն թաղաւորութեան կարապետին, և միւսը՝ հաստիչին մայր պիտի ըլլան: Կը ցնծան առ այս և կը մեծացուցանեն զԱստուած և կը բերկրին իրենց Աստուծոյ վերկիշով:

Ահաւասիկ կեանքի պատկեր մը որ օրինակելի է: Կ'որժէ որ որ և է քրիստոնեայ, որ և է ընտանիքի անդամ, այս պատմութեան խորը թափանցէ և իւրացնէ հոն յայտնուած գաղափարականը:

Եթէ քանի մը ծանօթներ, ընկերներ և բարեկամներ նստած կը խօսին շարունակ նիւթի և յաջողութեան շուրջ, եթէ կը խօսին և կը շաղակրատեն զեղիս և մեղկ կեանքի ապրումներու վրայ, եթէ կը խօսին սինէմա և թատրոններու մէջ ներկայացուած ցանկութեան այլ և այլ խնէշ տեսարաններու վրայ, յայտնի է թէ ա-

նոնք կեանքի փոստած կեղեւը տարելու բաղձանքով արբշիւ մարդիկ են. որոնք այս ծով աշխարհի մէջ նուաբեկեալներ են, և փոթորիկէ բռնուած ու լիստոված ալիքներու վրայ «մաշածներ», «արքածներ» և ումէն խմաստութիւն կորսնցուցածներ են:

Եթէ քանի մը կիներ, որոնց մէջ կան յիմներ, նոր հարս և զաւակներ ունեցող մայրեր, նստած կը խօսին՝ աշխարհ զաւիք մանուկին վերջին նորոյթի համեմատ հազուադաս պատրաստելու, և կամ հարսին զարդարանքի ու չափին և կամ վերջին ձև պարի և սիրահարական երգերու և անոնց եղանակներու մասին, եթէ կը խօսին իրենց զաւակներուն ենթարկուած փորձութիւններուն մասին և զանոնք կը նկատեն ներելի ու պատանկեութեան համար բնական դրօսանքներ, այդպիսիներ՝ մեղքի անդունդներու մէջ զահալիթած ոչնչութիւններ են:

Եթէ մարդիկ կը խօսին թշնամիներու անկումներուն վրայ և կ'ուրախանան, եթէ կը բամբասեն յաջողածները որոնք իրենց նախանձը կը զրգուն և կը մտածեն դաւել անոնց դէմ՝ անոնք սատանայի գործիքներն են. եթէ մարդիկ կը խօսին աշխարհի մասին և անոնց մէջ կը տեսնեն միայն չարիք, թշուառութիւն և անկում, ու կ'եզրակացնեն թէ չկայ կրօնք, չկայ բարոյական, չկայ ընկերական լաւագոյն կարգ ու սարք, անոնք խոր կուրցածներ են, լոյսը կ'ուրանան զի չեն տեսներ զայն: Վասնզի անոնք՝ որոնք կ'ըսեն թէ Աստուած և բարոյական վերցած է՝ «անզգամ»ներ են:

Արդ՝ մեր բոքեկամական և ընկերական շրջանակներու մէջ մեր խօսակցութիւնները պէտք է որ ըլլան բարոյական, կրթական և հոգեոր շինութեանց մասին: Հայ մարդիկ պէտք է որ խօսին զպրոցներու զարգացման, ընկերական յառաջդիմութեան և բարոյական ու կրօնական զարգացման վրայ: Մեր կիները և օրիորդները պէտք է որ զրազին ընտանեկան կեանքը շինող և բարեկարգող խնդիրներով:

Սակայն պէտք է զիմնալ որ մէկ միջոց կայ միայն մեր խօսքը բարձրացնելու — այն է՝ մեր կեանքի զաղափարականը փոխել Աւետարանի աշակերտելով և Եկեղեցիին մեղի տուած դասերուն հետեւելով:

Կին մը, Եւան, իր անհնազանդութեամբ

եամբ ապականութեան ընդունարան եղած էր: պէտք էր որ ուրիշ կին մըն ալ Եւանին մարմնաբանը ըլլար, որպէսզի մարդը փրկուէր:

Մարդկութեան փրկութեան գործին մէջ կնոջ դերը մեծ է, մասնաւորապէս իր մայր:

Վերափոխման տօնը մայրերու տօնն է. վասնզի ի պատիւ մայրութեան է: Արեւմտեան աշխարհը՝ Ամերիկայի մէջ, քանի մը տարի առաջ, տարին անգամ մը տօնելու համար մայրութիւնը՝ սահմանեց «Մայրերու օրը»: Սակայն մեր Եկեղեցին, ուրիշ ուղղափառ եկեղեցիներու հետ միասին տաւ անեակ զարերէ աւելի է որ կը տօնէ մայրութեան մեծ տօնը, Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի: Եւ այս կերպով կը բարձրացնէ կինը և կը պատուէ զայն. կուտայ անոր արժէք մը և յարգ մը, որ շատ աւելի բարձր է և սուրբ է քան քաղաքակիրթ աշխարհի տուածը: Յանուն Մարիամի կինը բարձրացած է մինչև երկինք և անկէ Սերտփէ և Քերովէներէն աւելի վեր դասուած է:

Այսչափ մեծ է կիներուն ումէնէն մեծին արուած արժէքը Աստուծոյ կողմէն և մարդիկ պէտք է յարգեն զայն նոյն յարգով:

Ո՛վ մայրեր և քոյրեր, Եկեղեցին երբ կ'ուզէ որ Մարիամին նմանիք, բոկ կ'ուզէ որ բարձրանաք այնպէս որպէս բարձրացաւ Ս. Կոյսը: Կարելի՞ է այն. — այո՛՝ կը պատասխանէ Աւետարանը: «Որ առնիցէ ըզկամս Հօր իմոյ որ յերկինսն է՝ նա է իմ եղբայր և քոյր և մայր» (Մատթ. ԺԷ. 50): «Մայր իմ և եղբայր իմ սոքա են, որ ըզբանն Աստուծոյ լսեն և առնեն (Ղուկ. Ի. 21): Ս. Կոյսը մայր եղաւ, որովհետեւ երկնաւոր Հօր կամքը կատարեց. իրեն եկած շնորհքը բնորոշեց հնազանդութեամբ: Հաւատաց թէ Տիրոջ կողմէն իրեն ըսուածները պիտի կատարուին:

Մայրեր և քոյրեր, լսեցէք Ս. Մարիամին արուած պատուանուններուն և բարի նախանձով լեցուեցէք: Եկեղեցին կը կոչէ զայն՝ «Արեւելք գերարփին և օգրան լուսածին», «Բանին Հօր մարմնաբան և առաջատար բնակութեան», «Մօզիկ անթառամ տոհմի սեռիս մարդկութեան», «Մարգարիտ լուսափայլ տոհմի սեռիս տուն և տաճար», «Լեւան զիմամին, աղբււր յորդառատ...» «Բրիտանի բարձող նմանող երկնից», «Սփոր սոկեղէն լի մանանայիւ, . . . »

մէկը ըսել որ մէկը յիշել. «Արդարաւորապէս արեւակիկն արեւելիքն կոչուած է ան»:

Մեր պատմութեան էջերը զարդարող Ս. Կոյսին նմանող կիներ եղած են: Մեր Առաքելական Ս. Եկեղեցիին հիմը դրուած պահուն անոր առաջին շաղախը շինուած է Ս. Սանգուիստի արիւնով. երկրորդ անգամ վերանորոգուելու տալեն Ս. Խոսրովիգուիստի ծառայութիւնը մեծ եղած է: Մարիամանման Սահականոյն և Զուլկիներու ծնունդներն են, որ պաշտպանած և կանգնուած պահած են այս Եկեղեցին: Այսօր, հայ մայրեր, հայ ազգը ամէն ժամանակ-

ներէ աւելի փրկիչներու պէտք ունի. Տալու էք ազգին Վարդաններ և Վահաններ:

Բայց պէտք է գիտնալ որ ազգին կարպաններ ծնանելու համար պէտք է եղիսարէթներ ըլլալ, Տիրոջ մօրը առջև խոնարհող, անոր մեծութիւնը ճանչցող, անոր բովանդին պտուղը օրհնող, անոր երկրպագող և զայն փառարանող ըլլալ, Տիրոջ մօրը հետ բարեկամանալ՝ ի պատիւ և ի փառս անոր Որդւոյն, Տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. ամէն:

ՆԵՐՍԷՍ ԱԻ. ՔՀՆ. ԹԱՎՈՒԳՃԵԱՆ
Հաղկոյ

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔ

Ի Ս. ԳԻՐՍ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Քննեցիք զԳիրս: (Յ՝ 5, 39):

Զ.

ՓԱՌՔ Ի ԲԱՐՁՈՒՆՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ:

Արդ, յունարէն ձեռագիր օրինակք երկու պէսպէս ընթերցուածս կ'ընծայեն, որք են՝

1. Փառք ի քարձուն Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն.
2. Փառք ի քարձուն Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն, և ի մարդիկ հաճութիւն.
3. Փառք ի քարձուն Աստուծոյ, և յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութեան:

Երկրորդ ընթերցուածն միաբան է առաջնոյն, և այլակերպէ լոկ յաւելմամբ և չաղկապին, որ և է սովորական ընկալեալն: Իսկ նորագոյն քննական հրատարակութիւնք Ն. Կ. ի գնահատմամբութիւնն կ'ընծայեն երրորդ ընթերցուածոյն:

Հ.— Ո՛վ աղչութեանս. ըստ այսմայն— չտի պարզ է՝ խնդիրն:

Մ.— Ո՛հ, բարեկամ, այլ մանաւանդ բաւական չիտթ և բաղմաման, այնպէս զի նոյն իսկ քննիչք բնագրի նոր կտակարանի յայսմ մասին չեն միաբան:— Արդ, որպէս տեսցի, զառաջին կամ երկրորդ ընթերցուածն, որ ընկալեալն է, ունին բաղմամբիւ, թէ՛ բաւական հին թէ՛ յետագոյն ժամանակի յունական ձեռագիրք, որպէս

և գրեթէ համօրէն Հարք Եկեղեցոյ և այլեւայլ թարգմանութիւնք, յորոց կարգի և Հայերէն թարգմանութիւնն: Իսկ երրորդ ընթերցուածոյն վկայք առաւել զօրութիւնն, հնազոյն և ընտրեալագոյն, այսինքն՝ Սինէական ձեռագիր օրինակն Աստուածաշունչ Մատենի (Գ. դար), Վատիկանեան (Գ. դար) և Աղեքսանդրեանն (Ե. դար), ընդ որս, գէթ ըստ մասին, միաբանին նաև հին Լատինական թարգմ., որպէս և Վուլգատա կոչեցեալ Լատիներէն պաշտօնական թարգմանութիւնն: Վասն որոյ այժմու նշանաւորագոյն բնագրաքննիչք, բացէ ի բաց մերմեղով դառաջին և զերկրորդ ընթերցուածն, միաբան և համաձայն հնազոյն և ընտրեալագոյն յունարէն ձեռագիր օրինակաց և Լատինական թարգմանութեանց, իբրեւ նախամեծար և ստոյգ սկզբնական ընթերցուած կ'ընդունին զերրորդն, այս է՝ (ճշգրիտ թարգմանութեամբ)

«Փառք ի քարձուն Աստուծոյ,

և յերկրի խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութեան:

և այսց կարծեաց հաւանիմ և էս:

Հ.— Սակայն խնդիր այն է՝ թէ՛ զիարդ մեկնելի և ճշգրիտ իմանալի է այս աստուծու: Զի բուն զօրութեան բանից հասու լինել անձկացեալ և մ:

Մ.— Արդարեւ, առ այս զիտունք չըմիաբանին ի կարծիս: Ոմանք գնեն ի մարդիկ, այլք՝ ի մարդիկ, կամ ի միջ մարդիկ, և զարձեալ այլք՝ մարդիկ (տրական), հանգունակցութեամբ Լատինական թարգ-